

**DOCUMENT MARC DE SUPORT
A LA SALUT AFECTIVA I SEXUAL
DE LES PERSONES USUARIES
DE LA FUNDACIÓ PERE MITJANS**

1.	LA PROBLEMÀTICA.....	3
2.	ASPECTES ÈTICS, JURÍDICS I PSICO-SÒCIO-EDUCATIUS A TENIR EN COMPTE.....	3
	2.1 L'afectivitat i la sexualitat es un exercici de drets fonamentals	3
	2.2 La sexualitat forma part de la salut i la realització personal	4
	2.3 Sobre les funcions del tutor.....	5
	2.4 L'abordatge de l'afectivitat i la sexualitat a la Fundació Pere Mitjans	5
3.	CONCLUSIONS I PROTOCOL D'ACTUACIÓ	7
4.	BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA	9
5.	PERSONES QUE HAN ELABORAT AQUEST DOCUMENT I ORGANISMES QUE S'HI HAN ADHERIT.....	10

1. LA PROBLEMÀTICA

De vegades, algunes persones ateses per la Fundació Pere Mitjans tenen necessitats afectives i sexuals que requereixen un servei, suport o acompanyament extern, per exemple un o una assistent sexual o altres serveis especialitzats, i la família o tutor no hi estan d'acord perquè neguen aquest tipus de necessitats afectives, o la sexualitat de la persona. També pot passar que hi estiguin en contra per qüestions morals.

Què cal fer en aquestes situacions? És èticament i jurídicament correcte que els professionals de la Fundació Pere Mitjans facilitin a les persones amb diversitat funcional intel·lectual i del desenvolupament suport per accedir a aquests serveis sense el coneixement i, per tant, autorització de la família o del tutor? I si algun d'aquests serveis demana una autorització del tutor? L'entitat, pot fer algun tipus de document justificatiu?

2. ASPECTES ÈTICS, JURÍDICS I PSICO-SÒCIO-EDUCATIUS A TENIR EN COMPTE

2.1 L'afectivitat i la sexualitat es un exercici de drets fonamentals

La Fundació Pere Mitjans té el deure de defensar els drets de les persones amb diversitat funcional que atén i facilitar-los els suports necessaris i possibles que permeten exercir-los. De tots els valors i drets que intervenen en l'exercici de l'afectivitat i la sexualitat, cal destacar la dignitat, la felicitat, la llibertat, la intimitat, la integritat física, psicològica i moral, la salut i el lliure desenvolupament de la personalitat.

Hi ha multitud de declaracions, convencions i lleis internacionals, estatals i nacionals que reconeixen i garanteixen el lliure exercici de l'afectivitat i la sexualitat de tothom i en especial de les persones amb diversitat funcional, perquè la seva situació de vulnerabilitat pot facilitar que se n'impedeixi o dificulti l'exercici. El aquest sentit, el Tribunal Constitucional Espanyol ha arribat a advertir que impedir amb una vigilància continuada l'exercici de la sexualitat a una persona amb diversitat funcional, «pot arribar a oposar-se

als principis constitucionals de dignitat de la persona i del lliure desenvolupament de la personalitat (art. 10.1 CE), quan no, en l'eventualitat que hi hagi intimidació, al dret fonamental de la integritat moral (art. 15 CE)», i que la vigilància per impedir-ho només serà legítima «per prevenir qualsevol forma d'abús sobre el deficient [sic] o qualsevol dany a la seva salut, no per impedir l'exercici de la seva sexualitat» (sentència 215/1994).

2.2 La sexualitat forma part de la salut i la realització personal

L'exercici de la pròpia sexualitat és molt més que l'expressió de drets fonamentals. La Organització Mundial de la Salut (OMS) porta temps insistint en la necessitat de promoure la salut sexual, que considera un estat de benestar físic, emocional, mental i social. La salut sexual, diu, «requereix un enfocament positiu i respectuós de la sexualitat i de les relacions sexuals, així com la possibilitat de tenir experiències sexuals agradables i segures, lliures de tota coacció, discriminació i violència. Perquè la salut sexual s'assoleixi i es mantingui han de ser respectats, protegits i satisfets els drets sexuals de totes les persones».¹

La OMS considera que la sexualitat és un aspecte central de l'ésser humà al llarg de tota la seva vida, un aspecte que «abasta el sexe, la identitat i els rols de gènere, l'orientació sexual, l'erotisme, el plaer, la intimitat i la reproducció». Una realitat que «es viu i s'expressa en pensaments, fantasies, desitjos, creences, actituds, valors, conductes, pràctiques, rols i relacions. Si bé la sexualitat pot incloure totes aquestes dimensions, no totes elles s'experimenten o s'expressen sempre. La sexualitat està influenciada per la interacció de factors biològics, psicològics, socials, econòmics, polítics, culturals, ètics, legals, històrics, religiosos i espirituals».²

---

¹ Organització Mundial de la Salut (OMS) (2006): *Defining sexual Health. Report of a technical consultation on sexual health 28-31 January 2002, Geneva*. Geneva: Sexual Health document series, p. 5.

² *Ibidem*, p. 5.

2.3 Sobre les funcions del tutor

De les funcions del tutor que el Codi Civil de Catalunya assenyala, cal destacar les següents:

- (i)* «Les funcions de protecció de les persones menors d'edat, de les que no es poden governar per elles mateixes, si no estan en potestat parental, i de les que necessiten assistència s'han d'exercir sempre en interès de la persona assistida, d'acord amb la seva personalitat, i s'adrecen a la cura de la seva persona, a l'administració o defensa dels seus béns i interessos patrimonials i a l'exercici dels seus drets.» (article 221-1).
- (ii)* «El tutor ha d'assegurar el benestar moral i material de la persona incapacitada i ha de respectar tant com sigui possible els desigs que aquesta expressi d'acord amb la seva capacitat natural.» (Article 222-38.1).
- (iii)* «S'exceptuen de la representació legal els actes següents: *a)* Els relatius als drets de la personalitat, llevat que les lleis que els regulin estableixin una altra cosa. *b)* Els que pugui fer el tutelat d'acord amb la seva capacitat natural i, en la tutela de menors, els relatius a béns o serveis propis de la seva edat, d'acord amb els usos socials. *c)* Aquells en els quals hi hagi un conflicte d'interessos amb el tutelat.» (article 222-47.2).

Així doncs, una de les principals funcions del tutor és la defensa o protecció dels drets de la persona tutelada, entre els quals hi ha la llibertat i, per tant, l'exercici de la pròpia afectivitat i sexualitat, que són drets de la personalitat.

2.4 L'abordatge de l'afectivitat i la sexualitat a la Fundació Pere Mitjans

Els professionals de la Fundació Pere Mitjans coneixem o fem per conèixer les persones que atenem. Quan una persona exterioritza una necessitat afectiva o sexual, l'escoltem i no neguem una realitat tan humana i bàsica

com aquesta. Per això volem deixar clara la nostra posició de trencar mites cruels i animem a les famílies i a la ciutadania en general a reconèixer que qualsevol persona té impulsos, desitjos i aspiracions afectives i sexuals i que tots som igualment mereixedors d'experimentar-les i d'aprendre a canalitzar-les satisfactòriament, tinguem o no una diversitat funcional.

L'afectivitat i la sexualitat son aspectes que s'han de recollir en el pla de suport individualitzat, perquè formen part de la dimensió de salut i, per tant, cal desenvolupar un pla de suport i d'intervenció que respongui a les necessitats específiques de cada persona amb l'objectiu que assoleixi una vida de qualitat. Cal, per tant:

- (i)* Facilitar la coordinació de tots els professionals i persones significatives en la vida de la persona. La millor metodologia per aconseguir-ho és la planificació d'un treball conjunt de compromís, respecte i comprensió entre els educadors referents, la persona i el seu entorn més proper, a partir del qual s'elaborarà el Pla de Suport Individualitzat.
- (ii)* En el supòsit que alguna de les parts implicades en la vida de la persona detecti una situació problemàtica o necessitat afectiva o sexual que requereixi ser atesa, es desenvoluparà un Pla d'Acció per tal de que la persona visqui aquestes necessitats de forma saludable i satisfactòria.
- (iii)* Recollir tota aquella informació rellevant de la persona que pugui facilitar l'aconseguit dels objectius assenyalats. Per tant, també cal contemplar els seus desitjos, interessos i preferències en allò que fa referència a la seva afectivitat i sexualitat. I per recollir aquesta informació, la font principal és la mateixa persona.
- (iv)* Quan calgui treballar i tractar la qüestió de l'afectivitat i la sexualitat amb la família o tutors de la persona afectada, cal tenir en compte aquestes consideracions:

- a) S'ha de fer des del respecte i la comprensió.
- b) S'ha de tenir en compte que, generalment, les famílies coneixen bé a la persona amb diversitat funcional. Cal saber-les escoltar, parlar-hi i cuidar-les. Escoltar a les famílies, sovint facilita als professionals comprendre molt més bé la persona atesa.
- c) Una intervenció adequada amb la família ha de contribuir a millorar les condicions de l'entorn familiar en el qual la persona amb diversitat funcional es troba i afavorir relacions de continuïtat entre aquest entorn familiar i els altres contextos en els quals es troba o trobarà la persona amb diversitat funcional.
- d) S'ha de treballar de forma conjunta sempre que es pugui, tenint en compte allò que pot aportar cada part (família, tutor, educadors i educadores, equip tècnic, coordinació, etc.).

3. CONCLUSIONS I PROTOCOL D'ACTUACIÓ

1. L'exercici de la pròpia afectivitat i sexualitat representa l'expressió més íntima i personal del dret a la llibertat, la intimitat, la integritat física, psicològica i moral, la salut i el lliure desenvolupament de la personalitat. Cada persona ha de decidir sobre la seva pròpia afectivitat i sexualitat.
2. Una de les principal funcions del tutor és la defensa dels drets de la persona amb limitació judicial de la capacitat d'obrar. El tutor, per tant, ha de defensar i promoure l'exercici saludable de l'afectivitat i sexualitat de la persona tutelada.

La limitació de l'afectivitat i sexualitat només es pot justificar en situacions excepcionals per prevenir abusos o danys en la salut d'una persona que és incapaç d'entendre-ho tot i la informació en llenguatge adaptat que se li ha facilitat. Atenen l'article 222-47 del Codi Civil de Catalunya, quan no hi ha indicis raonables que en una relació afectiva o

sexual es produiran abusos o danys a la salut, és un dret de la personalitat sobre el qual el tutor no té cap mena de representació legal.

Per tant, quan l'única motivació per impedir l'exercici de l'afectivitat i la sexualitat d'una persona major d'edat amb una limitació judicial de la capacitat d'obrar és la negació de la seva adultesa o valoracions morals, es vulnera el dret fonamental a la llibertat, la intimitat, la integritat física, psicològica i moral, la salut i el lliure desenvolupament de la personalitat.

3. Quan un tutor nega l'exercici de l'afectivitat o la sexualitat a una persona major d'edat que ho demana, explícitament o tàcitament (a través de les formes de comunicació de cada persona), sense que hi hagi motius raonables de que es donarà una situació d'abús o que es produiran danys per a la salut de la persona, els professionals han d'intentar fer veure al tutor la importància que té l'afectivitat i la sexualitat en la salut de les persones i que és una expressió de drets fonamentals

Si malgrat això el tutor persisteix en la seva prohibició, els professionals han de valorar, amb prudència però amb determinació, quina és la millor actuació possible per millorar les condicions de vida de la persona amb diversitat funcional intel·lectual i del desenvolupament. Entre aquestes mesures hi ha atendre les demandes i necessitats afectives i sexuals de la persona amb diversitat funcional sense que el tutor en tingui coneixement. També comunicar al Ministeri Fiscal la situació de negació injustificada de l'exercici de l'afectivitat i la sexualitat que s'està produint i demanar una revisió de la tutela.

4. En el supòsit que el servei, suport o acompanyament afectiu o sexual demani una autorització, la Fundació Pere Mitjans els lliurarà un document en el qual, atenent els fonaments i consideracions que s'expressen en aquest protocol, s'exposi:

- 4.1. Que el servei, suport o acompanyament afectiu o sexual ha estat demanat, explícitament o tàcitament, per la persona amb diversitat funcional de forma lliure i informada.

- 4.2. Que el servei, suport o acompanyament afectiu o sexual que es sol·licita no suposa cap risc per a la salut de la persona, ans al contrari: li suposa un bé per a la seva salut.
- 4.3. Que essent l'exercici d'un dret de la personalitat i atenent allò que assenyalava la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat, la Constitució Espanyola i l'article 222-47 del Codi Civil de Catalunya, no requereix l'autorització de ningú.
5. La despesa econòmica d'aquest servei, suport o acompanyament afectiu o sexual, s'imputarà en la categoria oberta «altres». En cas que calgués especificar el concepte de la despesa, caldria crear una categoria neutre. En tots els casos, la justificació econòmica ha de salvaguardar la intimitat de la persona davant d'agents externs. Com que aquest tipus de serveis no poden generar una factura, es buscaran formes alternatives per acreditar-ho en cas que fos necessari.

4. BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

Associació Mundial per a la Salut Sexual (WAS) (2014). Declaració Universal dels Drets Sexuals.

Codi Civil de Catalunya.

Consejo General del Poder Judicial (2016). Código de la Discapacidad. Boletín Oficial del Estado.

<https://boe.es/legislacion/codigos/codigo.php?id=125&modo=1&nota=0>

Consorti de Serveis Socials de Barcelona (2013). *Diversitat funcional, afectivitat y sexualitat*. Grup de Reflexió d'Ètica Aplicada del Consorci de Serveis Socials de Barcelona.

Constitució Espanyola.

Kaufman, G.A. (2014). Derecho a la sexualidad y discapacidad intelectual. *Revista de Derecho Penal y Procesal Penal*, julio 2014, pp. 1150-1169.

<http://ssrn.com/abstract=2460023>

Llei Orgànica 2/2010, del 3 de Març, de salut sexual i reproductiva i de la interrupció de l'embaràs.

Nacions Unides (2006). Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat.

Organització Mundial de la Salut (OMS) (2006): *Defining sexual Health. Report of a technical consultation on sexual health 28-31 January 2002, Geneva*. Geneva: Sexual Health document series.

Tribunal Constitucional. Sentència 215/1994.

5. PERSONES QUE HAN ELABORAT AQUEST DOCUMENT I ORGANISMES QUE S'HI HAN ADHERIT

Canimas Brugué, Joan	Coordinació i redacció.
Cervera Costa, Núria	Fundació Pere Mitjans.
Clos i Muñoz, Clara	Fundació Pere Mitjans.
Español Clotet, Núria	Fundació Pere Mitjans.
Gutiérrez de la Vega, Maria Isabel	Fundació Pere Mitjans.
Sánchez Fornals, Montserrat	Fundació Pere Mitjans.
Silva Hortet, Erik	Fundació Pere Mitjans.
Soler Rius, Laila	Fundació Pere Mitjans.
Tresserras Basela, Josep	Som – Fundació.
Varea Martínez, Verònica	Fundació Pere Mitjans.
Yesares Domínguez, Lidia	Fundació Pere Mitjans.

Aquest document va ser aprovat per l'Espai de Reflexió Ètica de la Fundació Pere Mitjans, el dimecres 5 d'octubre de 2016.

Aquest document va rebre el suport, després de ser analitzat i proposar-hi algunes petites modificacions, pel Grup de Reflexió d'Ètica Aplicada dels Serveis Residencials del Consorci de Serveis Socials de Barcelona, el dia 7 de febrer de 2017.